

Financiën Gelderse gemeenten

Jaarrekeningen 2020

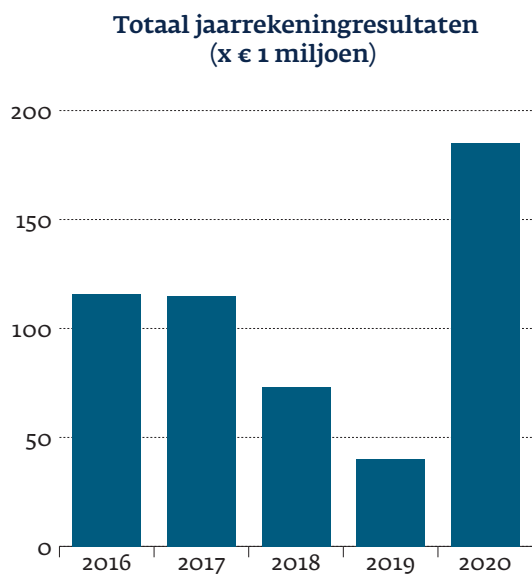
Het toezicht op de Financiën van de Gelderse gemeenten richt zich voor het bepalen van de toezichtvorm vooral op de begroting. Echter om de financiële ontwikkelingen binnen de gemeenten goed te kunnen volgen, analyseren wij ook de vastgestelde jaarrekeningen en de ontwikkelingen binnen de balans. Deze cijfers ondersteunen ons bij het verkrijgen van een beeld van de risico's binnen de diverse gemeenten. In deze factsheet hebben wij de ontwikkelingen van de gezamenlijke Gelderse gemeenten op basis van de jaarrekening 2020 en de balans per 31 december 2020 weergegeven.

De totalen en/of gemiddelden geven, afgezet tegen de afgelopen jaren een goed beeld van de financiële ontwikkelingen in z'n algemeen. Deze laatste hebben wij in een aantal grafieken weergegeven, uitgesplitst in de resultaten van de jaarrekening, de ontwikkelingen binnen de balans en de voorgeschreven kengetallen.

Wij signaleren onder meer dat:

- Gemeenten over het algemeen positieve saldi hebben gerealiseerd;
- Hierdoor de vermogenspositie van de gemeenten is verbeterd;
- De positieve saldi zijn gerealiseerd door incidentele zaken, zoals de directe en indirecte gevolgen van de Covid-19-pandemie en de winsten in de grondexploitatie, die de zorgen voor de toekomst niet wegnemen;
- De tekorten in het Sociaal Domein kleiner worden. Niet door een verlaging van de lasten, maar door het feit dat gemeenten steeds meer reëel lasten ramen en hiervoor op andere terreinen ombuigen;
- De netto schuld nog steeds terug loopt. Wel is er meer geleend, maar dat is vaak elders weer tijdelijk uitgezet;
- De boekwaardes van de grondexploitatie de sterk dalende lijn voortzetten.

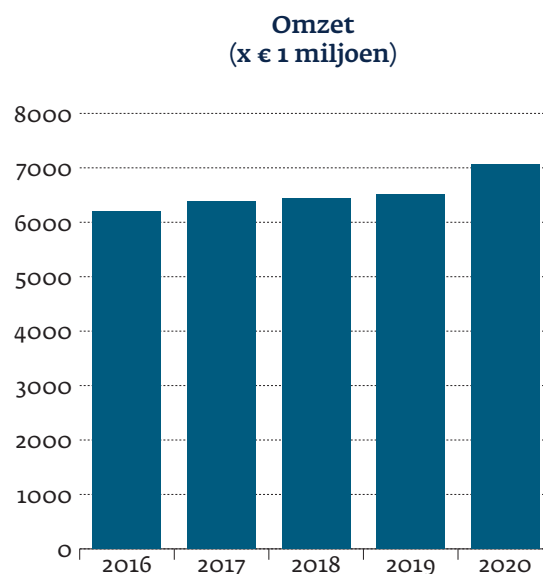
1 Resultaat Jaarrekening 2020

De gezamenlijke gemeenten hebben over 2020 een positief jaarrekeningresultaat gerealiseerd van € 185 miljoen. Dit resultaat is voor € 20 miljoen positief beïnvloed door het saldo van onttrekkingen en toevoegingen aan reserves. Slechts 6 Gelderse gemeenten schreven rode cijfers. De overige 45 gemeenten konden het jaar afsluiten met een vaak substantieel overschot. De eigen analyses van de gemeente zijn veelal op verschillende manieren ingestoken. Op basis van onze grove beoordeling kunnen wij concluderen dat de overschotten onder meer worden veroorzaakt door:

- Positieve saldi grondexploitatie : +/- € 80 miljoen
- Tekort op Sociaal Domein: -/- € 20 miljoen
- Covid-19: +/- € 28 miljoen

Het overschot op Covid-19 is het bedrag dat Gelderse gemeenten na vaststelling van de jaarrekening bij de bestemming van het saldo hebben gereserveerd voor Covid-uitgaven in 2021. De extra kosten en

inkomstendervingen zijn door Rijksbijdragen en een provinciale subsidie gedekt. Voor de uitvoering van de TOZO-regeling zijn gemeenten door het Rijk voldoende gecompenseerd.

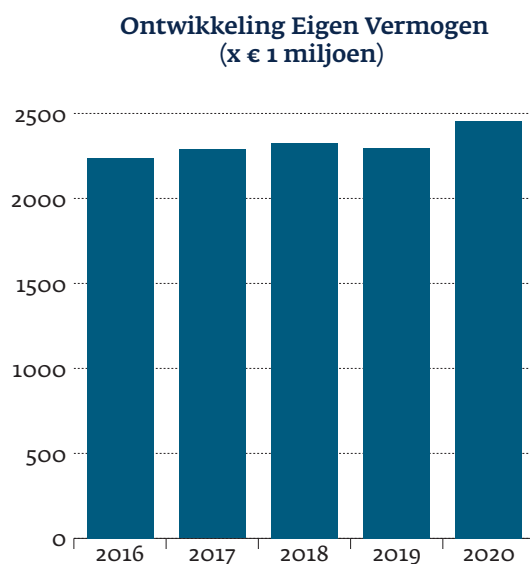
Verder is duidelijk dat als gevolg van de Covid-19-pandemie gemeenten vooral hebben overgehouden op een groot aantal structurele budgetten en projecten. Deze zijn door de pandemie en de lockdown niet uitgegeven/uitgevoerd.

Opvallend is de stijging van de omzet (inkomsten) van de gemeenten. Duidelijk is dat de bovengemiddelde stijging veroorzaakt wordt door inkomsten uit de grondexploitatie (verkoop kavels) en de rijksbijdragen i.v.m. Covid-19, waaronder de TOZO.

De gerealiseerde saldi zijn daarmee vooral incidenteel en vormen geen voorbode voor een structureel herstel van de financiën van gemeenten.

2 Ontwikkeling vermogenspositie

Door de positieve jaarrekeningen heeft het Eigen Vermogen ook een forse impuls gehad. Een groei van € 165 miljoen doorbreekt de verwachte trend dat vanaf 2018, vooral door tekorten in het Sociaal Domein, de vermogenspositie van de gemeenten zou afnemen. Het Eigen Vermogen wordt gevormd door de aanwezige reserves op de balans per 31 december en het totaal van de resultaten. Bij de bestemming van het resultaat hebben veel gemeenteraden besloten, naast de eerder genoemde Covid-19 uitgaven in 2021, ook nog andere gelden beschikbaar te stellen voor 2021. Dit kan betekenen dat een substantieel deel van de vermogensgroei in 2020 in 2021 weer zal worden uitgegeven. De vermogensgroei van € 165 miljoen sluit aan met het hiervoor genoemde resultaat (€ 185 miljoen) minus het saldo van de reservemutaties (-/- € 20 miljoen) in 2020.

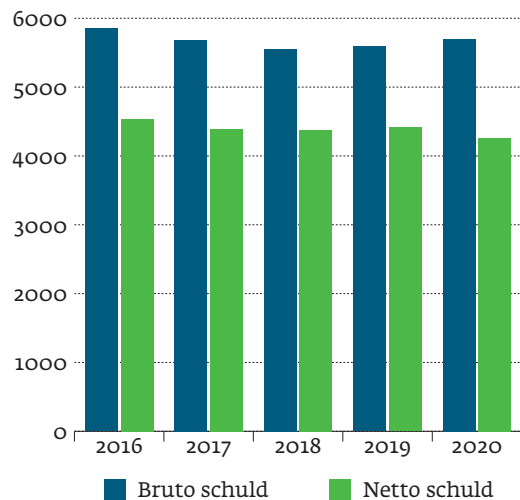

3 Ontwikkeling schuldpositie

De ontwikkeling van de schulden van de Gelderse gemeenten kent een opvallende mutatie. De bruto schuld, het totaal van alle aangetrokken financiering, is toegenomen, terwijl de netto schuld, de bruto schuld minus de (tijdelijk) uitgezette gelden, is afgenomen. Dit betekent dat gemeenten nieuw aangetrokken leningen, vooruitlopend op de daadwerkelijke besteding van het geld, eerst hebben geparkeerd.

De ontwikkelingen op de kapitaalmarkt en dan met name de lage rente hebben er toe geleid dat sommige gemeenten voor lopende en toekomstige projecten nu al vast de financiering regelen en deze tijdelijk wegzetten.

Schulpositie
(x € 1 miljoen)

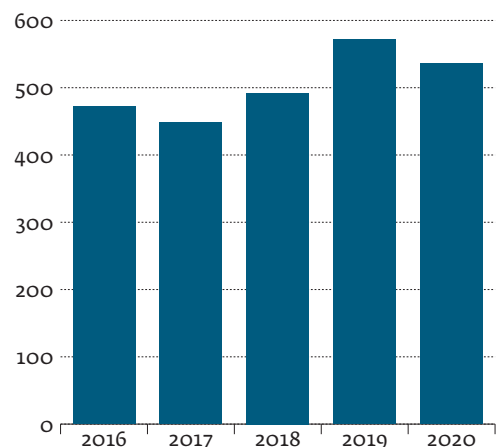

4 Investerings

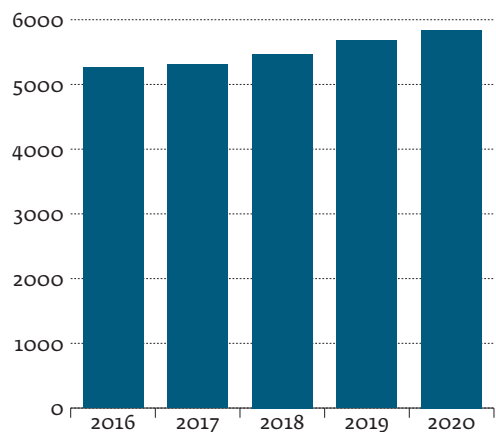
Het niveau van de gemeentelijke investeringen is door de Covid-19-pandemie niet erg beïnvloed. Jaarlijks schommelt het totaal van het investeringsniveau van de Gelderse gemeenten zo rond de € 500 miljoen. Voor individuele gemeenten is dit vaak niet zo. Zeker bij de wat kleinere gemeenten schommelt het jaarlijks investeringsniveau.

De boekwaarde op de balans groeit daarmee gestaag. Niet met het totaalbedrag van de investeringen, bijdragen van derden (subsidies) en de afschrijvingen zorgen voor een afname van de balanswaarde. Het totaal aan afschrijvingen beweegt zich al enkele jaren rond de € 240 miljoen, hetgeen opvallend kan worden genoemd bij een geleidelijke stijging van de balanswaarde. De gemiddelde afschrijvingstermijn van alle investeringen wordt hiermee geleidelijk aan langer. Dit kan te maken hebben met het feit dat vooral nog wordt geïnvesteerd in projecten met een lange afschrijvingsduur (wegen, riolering, gebouwen). En dat afschrijving op roerende zaken (materieel voor onderhoud, automatisering) langzamerhand verdwijnt, omdat via andere constructies, zoals bijvoorbeeld lease, wordt aangeschaft. Daarnaast houden gemeenten soms de huidige afschrijvingstermijnen tegen het licht, om de mogelijkheid te onderzoeken deze te verlengen en daarmee de afschrijvingslast in de begroting te verlagen.

Investerings
(x € 1 miljoen)

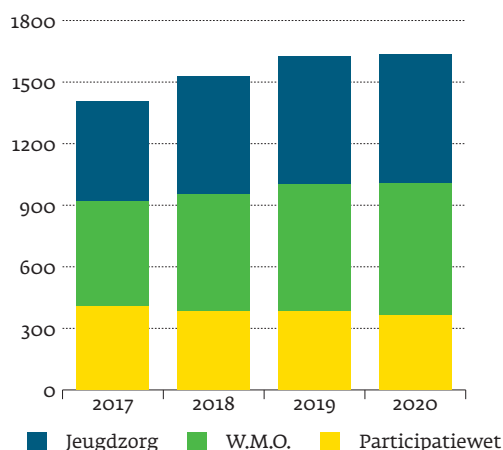
Balanswaarde investeringen
(x € 1 miljoen)

5 Sociaal Domein

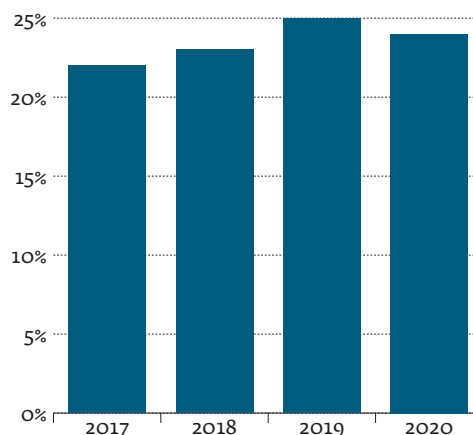
De decentralisaties in het Sociaal Domein per 1 januari 2015 hebben gezorgd voor een toenemende druk op de gemeentelijke financiën. In de eerste jaren 2015 en 2016 was er op jaarrekeningbasis vaak nog geld over, die veelal werd weggezet in een Reserve Sociaal Domein. In de jaren daarna is deze reserve over het algemeen gebruikt om tekorten af te dekken. Voor veel gemeenten aanleiding en ook noodzaak om in de begroting de lastenraming op te hogen tot een niveau, soms ver, boven het budget dat vanuit het Rijk werd ontvangen.

Ontwikkeling uitgaven Sociaal Domein
(bedragen * € 1 miljoen)

Om dit in de begroting te dekken is de afgelopen jaren gezocht naar mogelijkheden binnen het Sociaal Domein, maar is ook bezuinigd op diverse andere gemeentelijke taken. Een groot deel van het gemeentelijk budget gaat op het direct ondersteunen van individuele inwoners op de één of andere wijze. En dat aandeel groeit nog steeds. In de grafiek,

Lasten Sociaal Domein
in % van totale lasten

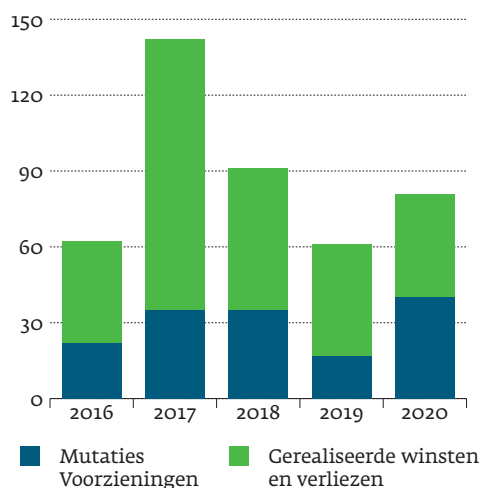
met gegevens ontleend aan de landelijk website www.findo.nl, maar met de totalen van de Gelderse gemeenten, is dit duidelijk te zien. Deze twee grafieken gaan niet verder terug dan 2017, omdat in de jaren daarvoor gemeenten cijfers nog presenteerden op het niveau van de toen voorgeschreven functionele indeling, waar vanaf 2017 de functies zijn vervangen door taakvelden. Bovendien zijn alleen de cijfers meegenomen van de taken die in 2015 zijn gedecentraliseerd.

In de eerste grafiek valt duidelijk op dat de lasten WMO vanaf 2019 een sterke groei doormaken (abonnementstarief) en dat de groei van de lasten in de jeugdzorg in 2020 stopt. Vanuit gemeenten wordt aangegeven dat dit laatste z'n oorzaak vindt in uitgestelde of tijdelijk gestopte zorg door Covid-19. Verder is in de tweede grafiek duidelijk te zien hoe het percentage van de lasten in het Sociaal Domein geleidelijk groeit ten opzichte van het totaal van de gemeentelijke lasten.

6 Grondexploitatie

Evenals in de afgelopen jaren realiseren de gezamenlijke gemeenten positieve cijfers in de grondexploitatie. Deels door het afsluiten van complexen met een winst of door een tussentijdse winstnemening. En voor een deel ook door de vrijval van eerder getroffen voorzieningen voor een (geraamd) verlies. Hoewel er ook beperkte verliezen worden geleden en soms voorzieningen voor een toekomstig verlies moeten worden ingesteld of verhoogd, worden deze ruimschoots gecompenseerd door de behaalde positieve resultaten.

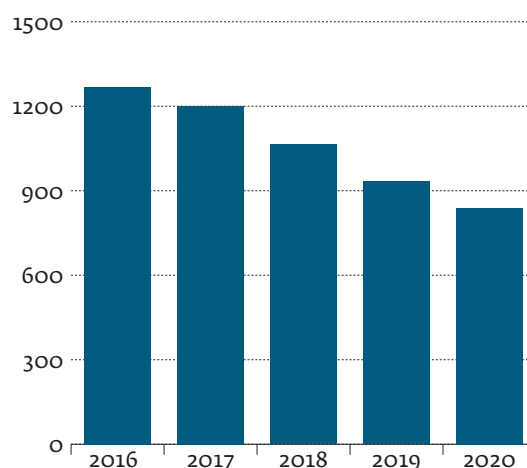
Resultaten grondexploitatie
(x € 1 miljoen)

De hoge winst in 2017 is vooral gerealiseerd door de “inhaalslag”, omdat vanaf die jaarrekening gemeenten verplicht werden tussentijdse winsten op afgesloten delen van een grondexploitatiecomplex in de boeken te verwerken, waar deze daarvoor werden “opgespaard” tot de afronding van het gehele complex.

Het succes van de grondexploitatie, en dan met name de goedlopende verkoop van gronden/kavels leidt tot een snelle afname van de boekwaarde. Dat blijkt duidelijk uit de grafiek waarin deze zijn gepresenteerd.

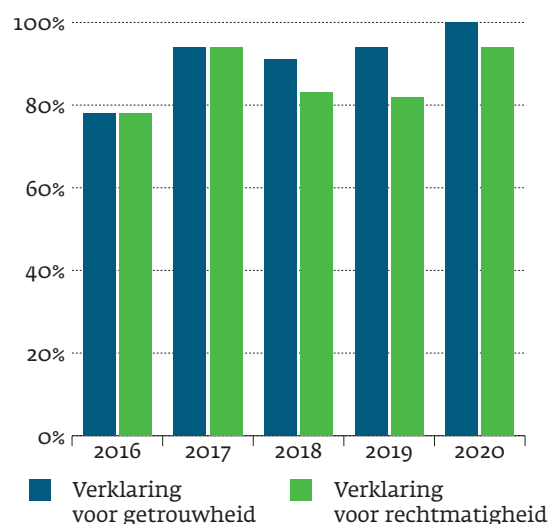
**Boekwaarde grondexploitatie
(x € 1 miljoen)**

7 Accountants en accountantsverklaringen

Waar in de jaren voor 2020 er nog geregeld sprake was van accountants die voor de gemeenten geen goedkeurende verklaring konden afgeven is dit in 2020 verbeterd. Nog 3 gemeenten kregen voor rechtmatigheid een “verklaring met beperking”. Veelal besluit een accountant hiertoe vanwege het niet correct naleven van aanbestedingsregels. Het accountantslandschap verandert ook geleidelijk. Al langer trekken de grote kantoren zich terug van de markt en gaan nieuwe of lokale accountants hun diensten aanbieden.

Percentage gemeenten met een goedkeurende accountantsverklaring

Account	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Astrium	0	0	2	4	6	7
Baker Tilly	18	25	32	29	24	22
BDO	2	3	4	3	3	3
Crowe Foederer	0	0	0	0	2	2
Deloitte	17	6	5	6	3	3
EY	14	13	4	1	1	0
Konings en Meeuwissen	0	0	0	0	1	1
PWC	3	3	3	2	2	2
RA12	0	0	0	0	1	2
Stolwijk Kelderman	0	4	4	8	8	9
Totaal aantal gemeenten	54	54	54	53	51	51

8 Kengetallen

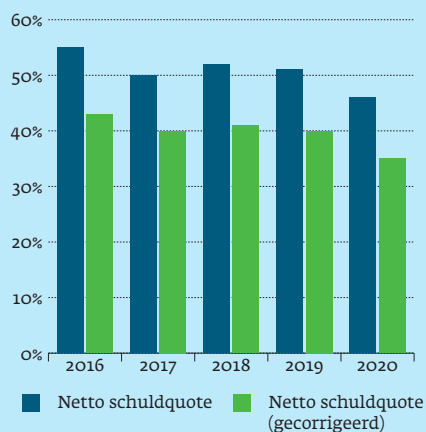
De gemeente presenteert kengetallen in haar begroting en jaarrekening. Deze zijn voorgeschreven in het Besluit begroting en verantwoording (BBV).

In de volgende grafieken zijn de gemiddelden van de kengetallen van de Gelders gemeenten opgenomen. Het betreffende kengetal van elke gemeente telt even zwaar. De hiervoor geconstateerde ontwikkelingen blijken vaak uit het verloop van de kengetallen. Hieraan voorafgaand 2 opmerkingen.

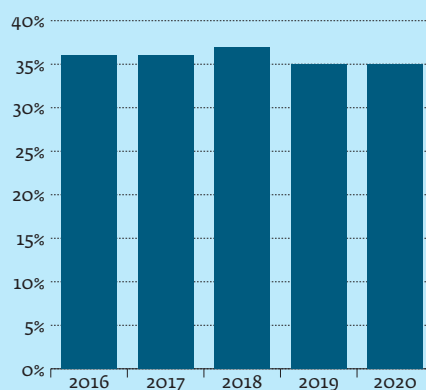
- De solvabiliteit daalt wanneer er meer (vaste) geldleningen worden opgenomen, ook als deze weer worden uitgezet, en stijgt wanneer het Eigen Vermogen toeneemt.

- De netto-schuldquote is de netto schuld in een percentage van de omzet. De onder paragraaf 1 geconstateerde groei van de omzet betekent dus een daling van de quote. Verder groeit en daalt deze quote vanzelfsprekend met de groei of afname van de schuld.
- Bij de gecorrigeerde netto-schuldquote zijn naast de uitgezette gelden ook de doorverstrekte geldleningen op het schuldbedrag in mindering gebracht.

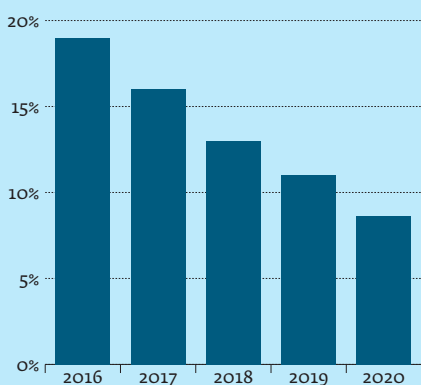
Netto schuldquote

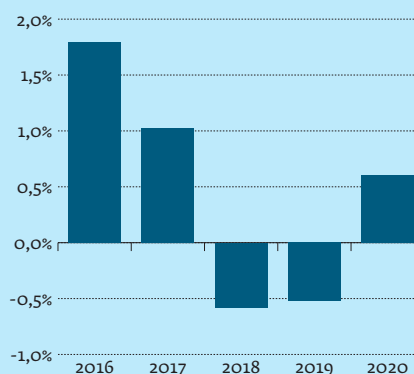
Solvabiliteit

Grondexploitatie

Struct. exploitatieruimte

Provincie Gelderland

Markt 11

6811 CG Arnhem

Postbus 9090

6800 CX Arnhem

026 359 99 99

provincieloket@gelderland.nl

www.gelderland.nl